

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ

1.2. Ο ΜΥΚΗΝΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΣΕΛΙΔΕΣ 65-75

Τα όρια και η χώρα.

Ο α μεγάλος ελληνικός πολιτισμός.

Τόπος: Η ηπειρωτική Ελλάδα. κέντρο: οι Μυκήνες («πολύχρυσος Μυκήνη» κατά τον Όμηρο)

Χρόνος: Η ύστερη εποχή του χαλκού (1600-1100 π.Χ.).

Άνθρωποι: Τα ποικίλα ελληνικά φύλα (Αχαιοί, Δαναοί, Ίωνες, Αργείοι κ.ά.) που δέχτηκαν τις επιδράσεις των άλλων αιγαιακών πολιτισμών, κυρίως του μινωικού.

Εξάπλωση: αιγαιακός χώρος + νησιά, Κρήτη, ακτές Μικράς Ασίας // (στην περίοδο της ακμής) Κύπρος, ανατολικές ακτές της Μεσογείου.

Εγκαταστάσεις / κέντρα μυκηναϊκού πολιτισμού: στην Αργολίδα (Μυκήνες, Άργος,

Τίρυνθα), στη Λακωνία (Αμύκλες), στη Βοιωτία (Ορχομενός, Θήβα, Γλας), στην Αττική (Αθήνα, Ελευσίνα, Μαραθώνας), στη Θεσσαλία (Ιωλκός).

Είδος εγκατάστασης: Ανάκτορο και ισχυρή οχύρωση σε στρατηγικά επιλεγμένες θέσεις.

Οι πηγές.

1. Τα ομηρικά έπη → μέχρι τον 19ο αιώνα ήταν η μοναδική εικόνα της ζωής στη μυκηναϊκή περίοδο. Οι ερευνητές πίστευαν ότι πρόκειται για αποκυήματα της φαντασίας του Ομήρου.

2. Αρχαιολογικές έρευνες / ανασκαφές → επιστημονικά δεδομένα για την έρευνα της μυκηναϊκής περιόδου. Αρχή: Heinrich Schliemann στις Μυκήνες (1876).

3. Αποκρυπτογράφηση της γραμμικής Β' γραφής από τους M. Ventris και J. Chadwick (1952) (πινακίδες σε Πύλο, Κνωσό, Μυκήνες, Θήβα → επικύρωση ελληνικότητας του μυκηναϊκού πολιτισμού: συλλαβική γραφή που αποδίδει πρώιμη μορφή της ελληνικής γλώσσας, ονόματα θεών και ανθρώπων γνωστών από τα έπη // λογιστικό περιεχόμενο, όχι συνεχές κείμενο.

Η γραμμή του χρόνου: Ο μυκηναϊκός πολιτισμός αποτελεί την ελληνική πρωτο-ιστορία.

Οικονομική, κοινωνική και πολιτική οργάνωση του μυκηναϊκού κόσμου.

1. Οικονομικές σχέσεις βασισμένες στο εμπόριο (1500 π.Χ. και εξής) → οικονομική ανάπτυξη, έξοδος στο Αιγαίο, μέγαρα, οικοδομήματα κ.λπ..

2. Επίκεντρο της οικονομικής δραστηριότητας τα μέγαρα.

3. Βασικά επαγγέλματα: γεωργοί, κτηνοτρόφοι, εξειδικευμένοι τεχνίτες, έμποροι και ναυτικοί.

4. Κοινωνική πυραμίδα:

Ηγεμόνας (διαχειριστής του πλούτου της περιοχής, πολιτικός και στρατιωτικός αρχηγός δικαστική και θρησκευτική εξουσία)

αξιωματούχοι

ιερείς και στρατός (επαγγελματίες στρατιώτες)

απλοί πολίτες (γεωργοί, κτηνοτρόφοι, τεχνίτες, έμποροι , ναυτικοί)

δούλοι (υπηρέτες του ηγεμόνα, των αξιωματούχων, των ιερέων, των απλών πολιτών)

5. Κοινά χαρακτηριστικά, πολιτιστική συνοχή του μυκηναϊκού κόσμου.

6. Πιθανότητα: 4 ή 5 μεγαλύτερα και άλλα τόσα μικρότερα «ομοσπονδιακά» κράτη // τα επιμέρους κράτη υποτελή στις Μυκήνες

7. Εσωτερική οργάνωση του μυκηναϊκού κράτους (πινακίδες της Πύλου):

άνακτας (κύριος του ανακτόρου, πηγή κάθε εξουσίας)

λααγέτας (τοπικοί άρχοντες, διοικητές περιφερειών)

επέτες (ακόλουθοι)

τελεστές (σημαντικά πρόσωπα στην περιφερειακή διοίκηση)

βασιλείς (οι επικεφαλής οποιασδήποτε ομάδας, ακόμα και αρχιτεχνίτες)

Η εξάπλωση.

1. Στροφή προς τη θάλασσα λόγω εμπορίου.

2. Τέλη του 15ου αι. π.Χ.: Κυριαρχία στην Κρήτη, κατάληψη της Κνωσού, μυκηναϊκή θαλασσοκρατία σ' ολόκληρο το Αιγαίο.

3. 14ος και 13ος αιώνες: Εξάπλωση πέρα από το Αιγαίο (Κύπρος → εξελληνισμός τουνησιού, παροικία στη Φοινίκη (Ουγκαρίτ), εμπορικές δραστηριότητες στην Παλαιστίνη και την Αίγυπτο, φιλικές και όχι μόνο σχέσεις με τους Χετταίους (χεττιτικές πινακίδες), εισβολή μαζί με άλλους λαούς της θάλασσας στην Αίγυπτο), επέκταση και στη δυτική Μεσόγειο (ιταλική χερσόνησος, Σικελία, Σαρδηνία, ανατολικές ακτές Ισπανίας).

4. Επέκταση και προς βορρά: Εύξεινος Πόντος (πρώτες ύλες και μέταλλα), τρωϊκή εκστρατεία με πανελλήνιο χαρακτήρα για τον έλεγχο των στενών του Ελλησπόντου κατά τα τέλη του 13ου αι.

π.Χ. - αν και η παράδοση την τοποθετεί στα 1184 π.Χ. - χωρίς μόνιμη εγκατάσταση στην περιοχή για λόγους ανασφάλειας.

Η παρακμή.

1. Αρχές του 12ου αι π.Χ. → Δυσκολία στις εμπορικές επαφές με την Ανατολή (κατάλυση του Χεττιτικού κράτους, αποδυνάμωση της Κύπρου, των ανατολικών ακτών της Μεσογείου και της Αιγύπτου λόγω επιθέσεων από τους λαούς της θάλασσας).
2. Αποδυνάμωση και τερματισμός των εμπορικών επαφών → κλονισμός της οικονομίας των ανακτόρων, εξασθένηση της δύναμής τους, βαθμιαία και σταθερή διάλυση του μυκηναϊκού κόσμου.
3. Πιθανότητα: Εσωτερικές διενέξεις, δυναστικές έριδες και συγκρούσεις ολοκλήρωσαν την καταστροφή.

Ο πολιτισμός.

Πολιτιστική συνοχή του μυκηναϊκού κόσμου βάσει χαρακτηριστικών:

- κοινή γλώσσα (πρώιμη μορφή της Ελληνικής)
- κοινές θρησκευτικές δοξασίες (λατρείες και ονόματα ελληνικών θεοτήτων)
- ομοιομορφία σε όλες τις πτυχές του υλικού βίου (έργα τέχνης, πολεμικός εξοπλισμός, ενδυμασία, καλλωπισμός κ.λπ.)

Η μυκηναϊκή τέχνη

Χαρακτηριστικά: Αυστηρή συγκρότηση - εξάρτηση των τεχνιτών από τα ανάκτορα - κάλυψη αισθητικών και ιδεολογικών αναγκών των ανακτόρων.

Μυκηναϊκή αρχιτεκτονική:

Οχυρωμένες ακροπόλεις, ανάκτορα (σε επιλεγμένες θέσεις) και ταφικές κατασκευές

- Ανάκτορο → μέγαρο (ανοικτή αυλή - πρόδομος - κυρίως μέγαρο με την εστία και τους τέσσερις κίονες - στη δεξιά πλευρά ο θρόνος του άνακτα - αριστερά και δεξιά της αυλής πολλά διαμερίσματα)
- ταφικές κατασκευές → Θολωτοί τάφοι (κτιστός θάλαμος σε σχήμα κυψέλης, μεγάλη είσοδος με τριγωνική απόληξη, μακρύς διάδρομος που καταλήγει στην είσοδο, το σύνολο καλύπτεται με χώμα ώστε να μοιάζει με λοφίσκο).

Μυκηναϊκή ζωγραφική:

τοιχογραφίες και αγγειογραφίες υψηλής ποιότητας (μινωική επιρροή με λιγότερη έμφαση στα μοτίβα από τη φύση // τελετουργίες, πολεμικές σκηνές και σκηνές κυνηγιού // σχηματοποίηση φυτικών και ζωικών θεμάτων και μετατροπή τους σε απλά διακοσμητικά σχέδια (12ος αι.).

Συμπέρασμα: Ιδιαίτερο, δηλ. μυκηναϊκό καλλιτεχνικό ύφος.